

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МОДЕРНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Володимир ФЕНИЧ

**МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТАРІ І НОВІ ОБРАЗИ В СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКАХ ТА
ДИСКУРСАХ З ІСТОРІЇ»**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань:
01 Освіта/Педагогіка, спеціальності: 014 Середня освіта, предметної
спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія, освітньої програми: Історія

Ужгород - 2024

Фенич В.І. Методичні поради з навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності: 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія, освітньої програми «Історія» (денна та заочна форми навчання). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2024. 36 с.

Рецензенти:

Міщанин В.В., д.і.н., проф., проф. кафедри модерної історії України та зарубіжних країн факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ»

Скиба І.І., к.і.н., доц., доц. кафедри модерної історії України та зарубіжних країн факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ»

Методичні поради з навчальної дисципліни рекомендовані до друку
на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

Протокол № 10 від «16» квітня 2024 року

Завідувач кафедри доц. Ігор ШНИЦЕР

Схвалено науково-методичною комісією
факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 1 від «19» квітня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

© Фенич В.І., 2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р.

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни
2. Мета навчальної дисципліни
3. Програмні компетентності та програмні результати навчання
4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни
5. Методи навчання
6. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання
7. Програма навчальної дисципліни. Тематика лекційних занять
8. Тематика семінарських занять та методичні рекомендації
9. Самостійна робота здобувача вищої освіти
10. Орієнтовний перелік питань, що виносяться на залік
11. Список рекомендованої літератури

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120 аудиторних – 42	1-й р.навч.	1-й р.навч.
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2	2-й	2-й
	Лекції:	
	26	8
	Практичні (семінарські):	
	16	4
Вид підсумкового контролю: семестровий	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: залік (усно)	Самостійна робота:	
	78	108

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії» є ознайомити здобувачів вищої освіти зі змінами, які відбуваються в сучасних підручниках та дискурсах з історії, маркуючи таким чином два образи: старі і нові.

Навчальна дисципліна має **завданням** оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичними знаннями та набуття практичних навичок про старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії, ознайомлення із ключовими образами в шкільному підручнику та в академічних синтезах з історії, набуття практичних навичок використання теоретичних знань про старі і нові образи у професійній діяльності педагога загальноосвітнього навчального закладу.

3. ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії» сприяє формуванню у здобувачів другого (бакалаврського) рівня вищої освіти таких **компетентностей**:

ІК - Здатність розв'язувати комплексні/спеціалізовані та практичні проблеми у галузі освіти, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК1 - Здатність до критичного аналізу й синтезу, генерування нових, складних ідей у галузі освіти й історії.

ЗК2 - Здатність до діагностування, аналізу, проектування освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, закладах професійної (професійно-технічної) освіти та закладах вищої освіти.

ЗК3 - Здатність до науково-пошукової діяльності в освітній галузі та галузі історії, аналізу результатів.

ЗК4 - Здатність до реалізації функцій викладача і керівника освітньої установи, закладу.

ЗК5 - Здатність вчитися протягом всього життя.

ЗК6 - Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7 - Здатність працювати в команді.

ЗК8 - Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК9 - Здатність діяти соціально, відповідально та громадянсько свідомо.

ФК1 - Здатність застосовувати принципи та методи педагогіки психології у навчально-виховному процесі в закладах загальної середньої освіти, закладах професійної (професійно-технічної) освіти та закладах вищої освіти.

ФК2 - Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної спеціалізації при розробці (у відповідності до певних вимог) наукових проектів прикладної спрямованості, а також при вирішенні певних практичних проблем.

ФК3 - Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних науково-педагогічних проблем, вміння готувати результати досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.

ФК4 - Здатність до розуміння проблем загальної середньої освіти та особливостей викладацької діяльності.

ФК5 - Здатність до засвоєння основних концепцій, детального розуміння процесів, теоретичних і практичних проблем з вітчизняної історії, історії розвитку та сучасного стану наукових знань з педагогіки.

ФК6 - Здатність до ініціювання інноваційних комплексних історичних проектів, лідерства та повної автономності під час їх реалізації.

ФК7 - Здатність планувати та здійснювати наукові дослідження, оцінювати та узагальнювати результати педагогічної (науково-педагогічної) діяльності.

ФК8 - Здатність до самовдосконалення у професійній сфері протягом життя, відповідальність за навчання інших при проведенні педагогічної (науково-педагогічної) діяльності.

ФК9 - Здатність використовувати сучасні методи і технології комунікації державною та іноземною мовами.

ФК10 - Аналізувати передовий, новаторський педагогічний досвід та власний досвід роботи.

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких **програмних результатів навчання** (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знання основ гуманітарних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін в обсязі необхідному для успішного володіння загальнотеоретичними та світоглядними питаннями і навиками практичного їх використання	ПРН 01
Знання пріоритетів, основна сутність яких полягає у перенесенні центру ваги з вивчення економічної історії, національних рухів у бік антропоцентризму історії	ПРН 03
Знання принципів і категорій історичної науки, проблеми співвідношення мови і мислення, закони розвитку суспільства та закономірності становлення людської цивілізації	ПРН 04
Володіти концептуальними та методологічними знаннями в галузі історичних наук та бути здатним застосовувати їх до професійної діяльності на межі предметних галузей	ПРН 05
Вміння аналізувати, узагальнювати і популяризувати кращий досвід організації освітнього процесу, методичної і наукової роботи	ПРН 08
Вміння використовувати сучасні методи вивчення історичних явищ і процесів, з'ясовуючи і критично оцінюючи їхню суть, генезу і наслідки	ПРН 09
Вміти доступно, на високому науково-методичному рівні доносити сучасні наукові знання та результати досліджень до здобувачів освіти, професійної та непрофесійної спільноти	ПРН 12
Володіти навичками усної і письмової презентації результатів власних досліджень рідною та іноземною мовами	ПРН 13
Дотримуватись етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності у науково-педагогічній діяльності, презентації її результатів та інше	ПРН 15
Знайти оригінальне інноваційне рішення, направлене на розв'язання конкретної педагогічної проблеми	ПРН 16

4. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії» є опанування навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП) «Історія» для здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка предметної спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія:

ОК 04 Історія та культура Античності, ОК 10 Давні цивілізації на території України, ОК 14 Історія та культура західноєвропейського Середньовіччя, ОК 15 Історія середньовічної України, ОК 18 Історія та культура Центрально-Східної Європи у добу Середньовіччя, ОК 21 Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу, ОК 25 Історія та культура Центрально-Східної Європи доби нового часу, ОК 26 Історія України нового часу, ОК 28 Історія та культура країн Західної Європи та Америки новітнього часу, ОК 29 Історія України новітнього часу, ОК 30 Історія та культура країн Центрально-Східної Європи новітнього часу, ОК 31 Методика викладання історії в школі, ОК 34 Сучасна історія країн Західної Європи та Америки, ОК 35 Історія сучасної України, ОК 36 Історія української культури;

а також паралельне опанування навчальних дисциплін даної освітньої програми «Історія» для здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка предметної спеціальності: 014.03 Середня освіта. Історія:

ОК 01 Теорія історії,

ОК 07 Історична освіта: світовий та український досвід,

ОК 08 Сучасні освітні методики і технології викладання історії,

ОК 10 Вітчизняна історія в сучасному науковому дискурсі.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Види навчання впливають із навчального плану освітнього ступеня бакалавр освітньої програми «історія та археологія», а також форм, методів і змісту передачі та засвоєння навчання. У своєму комплексному вигляді вони щільно поєднуються зі словесними, наочними та практичними методами навчання.

Самими поширеними видами навчання є: лекції; семінарські заняття; самостійна робота студента; консультації.

Методи навчання окремої навчальної дисципліни (предмета) – взаємодії між викладачем і студентами, під час яких відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок.

Загальноприйнятим у сучасній педагогічній науці методи навчання прийнято розрізняти:

- за характером подачі (викладення) навчального матеріалу: словесні, наочні, практичні.
- за організаційним характером навчання: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю та самоконтролю у навчанні; бінарні (подвійні) методи навчання.
- за логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

6. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання.

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті. Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за стобальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Якщо студент/-ка жодного разу не відповідав/-ла семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання.
- усна додаткова доповідь.
- доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної і монографічної літератури.
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – екзамену.

Модульний (проміжний) контроль проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять. Контрольні

заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи. Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Підсумковий (семестровий) контроль. Система навчання не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролі під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі. Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестровий залік. Семестрові екзамени можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на заліку здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота		Модульна контрольна робота	Сума
Т 1 - 5, Т 2 - 10, Т 3 - 10	Т 4 - 15, Т 5 - 10	50	100
25	25		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота	Модульна контрольна робота	Сума
Т 6 - 15, Т 7 - 15, Т 8 - 10, Т 9 - 10	50	100
50		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	2	30	2	30
Реферат, есе	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- а) оцінка “відмінно” ставиться за правильне виконання всіх завдань;
- б) оцінка “добре” ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
- в) оцінка “задовільно” ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
- г) оцінка “незадовільно” ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.

Неявка на модульну контрольну роботу – 0 (нуль) балів.

Ці оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

“5” – 45-50 балів;

“4” – 40 балів;

“3” – 30 балів;

“2” – 20 балів.

Неявка на МКР – 0 (нуль) балів.

46-50 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов’язкову, а й додаткову літературу.

41-45 балів отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов’язкову літературу.

31-40 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

21-30 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

11-20 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

0-10 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Три теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної та змістовної відповіді. Кожне питання оцінюється від 0 до 15–20-ти балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

7.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії»

Сучасний шкільний підручник з історії: який є і яким мав би бути. Сучасні академічні дискурси з історії: дилема між «традиціоналістами», «модерністами» і «постмодерністами». Старі і нові образи в історії: це про Кого чи про Що?

Тема 2. Образ часу і простору в сучасних підручниках та дискурсах з історії

Образ старого (давнього, архаїчного) і нового (модерного, сучасного). Образ суходолу і води. Образ Європи/Заходу і Сходу/Азії. Образ Півночі і Півдня.

Тема 3. Антропологічні образи статі і гендеру в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

Образ себе та іншого. Образ чоловіка і жінки. Образ батьків і дітей. Образ своїх і чужих. Образ живих і покійників.

Тема 4. Загальнолюдські образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

Образ ближнього і дальнього. Образ сакрального і профанного. Образ мучеників і гонителів. Образ гідних і скривджених. Образ видатних і невідомих. Образ добра і зла. Образ правдолюбів і підлесників.

Тема 5. Національні образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

Образ патріота і ворога. Образ переможця і переможенного. Образ героя і зрадника. Образ жертви і ката.

Змістовий модуль 2.

Тема 6. Образи сусідів та Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України

Образ росії в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України. Образ Білорусії та Литви в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України. Образ Польщі в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України. Образ Молдови та Румунії в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України. Образ Угорщини та Словаччини в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.

Тема 7. Образ різних частин та країн Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України

Образ Центральної Європи в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Західної Європи в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Німеччини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Америки/Нового світу в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.

Тема 8. Старі і нові образи України в сучасних підручниках та дискурсах з історії сусідніх народів та народів Світу

Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Польщі. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Молдови і Румунії. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Угорщини і Словаччини. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Німеччини. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Великої Британії, США і Канади.

Тема 9. Старі і нові образи різних історичних регіонів України в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

Образ Закарпаття в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Галичини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Буковини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Волині в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Наддніпрянщини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Запоріжжя в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Криму в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Слобожанщини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України. Образ Донбасу в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії»	15	2	-	-	-	8	9	0,5	-	-	-	8
Тема 2. Образ часу і простору в сучасних підручниках та дискурсах з історії	10	2	-	-	-	5	10	0,5	-	-	-	10
Тема 3. Антропологічні образи статі і гендеру в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	10	2	-	-	-	5	11	0,5	-	-	-	10

Тема 4. Загально-людські образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	10	2	2	-	-	10	15	0,5	-	-	-	15
Тема 5. Національні образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	15	2	2	-	-	10	15	1	-	-	-	14
Разом за змістовим модулем 1	60	10	4			38	60	5				57
Змістовий модуль 2												
Тема 6. Образи сусідів та Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України	15	4	2	-	-	10	15	1	1	-	-	13
Тема 7. Образ різних частин та країн Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України	15	4	4	-	-	10	15	1	1	-	-	13
Тема 8. Старі і нові образи України в сучасних підручниках та дискурсах з історії сусідніх народів та народів Світу	15	4	2	-	-	10	15	1	1	-	-	13
Тема 9. Старі і нові образи різних історичних регіонів України в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	15	4	4	-	-	10	15	2	1	-	-	12
Разом за змістовим модулем 2	60	16	12	-	-	78	60	5	4	-	-	51
Усього годин	120	26	16	-	-	78	120	8	4	-	-	108

7.3. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії»

1. Сучасний шкільний підручник з історії: який є і яким мав би бути.
2. Сучасні академічні дискурси з історії: дилема між «традиціоналістами», «модерністами» і «постмодерністами».
3. Старі і нові образи в історії: це про Кого чи про Що?

Тема 2. Образ часу і простору в сучасних підручниках та дискурсах з історії

1. Образ старого (давнього, архаїчного) і нового (модерного, сучасного).
2. Образ суходолу і води.
3. Образ Європи/Заходу і Сходу/Азії.
4. Образ Півночі і Півдня.

Тема 3. Антропологічні образи статі і гендеру в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

1. Образ себе та іншого.
2. Образ чоловіка і жінки.
3. Образ батьків і дітей.
4. Образ своїх і чужих.
5. Образ живих і покійників.

Тема 4. Загальнолюдські образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

1. Образ ближнього і дальнього.
2. Образ сакрального і профанного.
3. Образ мучеників і гонителів.
4. Образ гідних і скривджених.
5. Образ видатних і невідомих. Образ добра і зла. Образ правдолюбів і підлесників.

Тема 5. Національні образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

1. Образ патріота і ворога.
2. Образ переможця і переможеного.
3. Образ героя і зрадника.
4. Образ жертви і ката.

Тема 6. Образи сусідів та Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України

1. Образ Росії в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
2. Образ Білорусії та Литви в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
3. Образ Польщі в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
4. Образ Молдови та Румунії в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
5. Образ Угорщини та Словаччини в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.

Тема 7. Образ різних частин та країн Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України

1. Образ Центральної Європи в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
2. Образ Західної Європи в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
3. Образ Німеччини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
4. Образ Америки/Нового світу в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.

Тема 8. Старі і нові образи України в сучасних підручниках та дискурсах з історії сусідніх народів та народів Світу

1. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Польщі.
2. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Молдови і Румунії.
3. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Угорщини і Словаччини.

4. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Німеччини.
5. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Великої Британії, США і Канади.

Тема 9. Старі і нові образи різних історичних регіонів України в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії

1. Образ Закарпаття в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
2. Образ Галичини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
3. Образ Буковини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
4. Образ Волині в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
5. Образ Київщини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
6. Образ Запоріжжя в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
7. Образ Криму в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
8. Образ Слобожанщини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
9. Образ Донбасу в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.

8. ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть год. ден. / заоч.	
1	Образ сусідів та Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України	4	1
2	Образ різних частин та країн Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України	4	1
3	Старі і нові образи України в сучасних підручниках та дискурсах з історії сусідніх народів та народів Світу	4	1
4	Старі і нові образи різних історичних регіонів України в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	4	1
Разом		16	4

Методичні вказівки для проведення семінарських занять

Семінарські заняття з навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії» є однією з основних форм навчальної роботи студентів і ставлять метою розширення та поглиблення їхніх знань із загального курсу, здобуття студентами навичок роботи з джерелами, науковою та довідковою літературою.

Головне завдання цих методичних рекомендацій полягає в наданні допомоги студентам-магістрам першого курсу факультету історії та міжнародних відносин освітньої програми (спеціальності) «середня освіта - історія» під час підготовки до семінарських занять. Належить підкреслити, що пропоновані теми допоможуть більш поглиблене вивчення та закріплення лекційного курсу на семінарських заняттях. Вибір тематики визначається методологічною значущістю тих або інших питань курсу з точки зору лектора-укладача. Підготовка до семінарських занять дає студентам можливість краще розібратися в тих проблемах, які в курсі лекцій можуть бути викладені лише оглядово.

Теми семінарських занять складені таким чином, щоб сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне сприйняття проблем в їх історичній перспективі. Теми розраховані на декілька занять.

Основна вимога, що пред'являється до студентів на семінарських заняттях, – це освоєння спеціальної літератури. і, головне, – матеріалу історичних джерел, яким надається особливе значення.

Здобувачу вищої освіти рекомендується наступна методика підготовки до семінарського заняття. Роботу бажано почати з ознайомлення з навчальною літературою. Це робиться для того, щоб отримати краще уявлення про епоху, що вивчається. Можна залучати і лекційний матеріал. Далі необхідно розглянути методичні рекомендації до теми і лише потім приступати до аналізу джерел, спробувати знайти в них відповіді на поставлені питання. При цьому треба обов'язково пам'ятати, що кожне джерело слід вивчати критично. Важливо виявити пізніші вставки і фальсифікації, визначити повноту відомостей, що повідомляються, їх достовірність і точність. Для отримання об'єктивнішої картини необхідно навчитися використовувати сукупність усіх видів джерел.

Врешті-решт, студент повинен познайомитися з науковою літературою, яка допоможе правильно оцінити суть джерела, звернути увагу на пропущені моменти. Списки рекомендованої літератури складені таким чином, щоб дати можливість студентам познайомитися з основною монографічною літературою і науковими статтями по запропонованих темах. Працюючи з науковими публікаціями, студентам необхідно пам'ятати, що в історичній і педагогічній науках існує багато невирішених проблем і пропонована література може містити прямо протилежні точки зору, деякі з яких не є загальноновизнаними. По можливості студент повинен намагатися самостійно виробити ставлення до прочитаного.

Для полегшення роботи на семінарському занятті наукова література повинна конспектуватися. Детальний або короткий конспект пишеться на одній половині сторінки так, щоб в ході занять залишалось місце для доповнень, уточнень, фіксації дискусійних, нерозв'язаних питань, висновків.

9. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	
		ден./заоч.	
1	Вступ до навчальної дисципліни «Старі і нові образи в сучасних підручниках та дискурсах з історії»	8	8
2	Образ часу і простору в сучасних підручниках та дискурсах з історії	5	10
3	Антропологічні образи статі і гендеру в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	5	10
4	Загальнолюдські образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	10	10
5	Національні образи в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	10	10
6	Образ сусідів та Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України	10	15
7	Образ різних частин та країн Світу в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України	10	15
8	Старі і нові образи України в сучасних підручниках та дискурсах з історії сусідніх народів та народів Світу	10	15
9	Старі і нові образи різних історичних регіонів України в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії	10	15
	Разом	78	108

10. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Сучасний шкільний підручник з історії: який є і яким мав би бути.
2. Сучасні академічні дискурси з історії: дилема між «традиціоналістами» і «постмодерністами».
3. Старі і нові образи в історії: це про Кого чи про Що?
4. Образ старого (давнього, архаїчного) і нового (модерного, сучасного).
5. Образ суходолу і води.
6. Образ Європи/Заходу і Сходу/Азії.
7. Образ Півночі і Півдня.
8. Образ себе і іншого.
9. Образ чоловіка і жінки.

10. Образ батьків і дітей.
11. Образ своїх і чужих.
12. Образ живих і покійників.
13. Образ ближнього і дальнього.
14. Образ сакрального і профанного.
15. Образ мучеників і гонителів.
16. Образ гідних і скривджених.
17. Образ видатних і невідомих.
18. Образ добра і зла.
19. Образ правдолюбів і підлесників.
20. Образ патріота і ворога.
21. Образ переможця і переможеного.
22. Образ героя і зрадника.
23. Образ жертви і ката.
24. Образ Росії в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
25. Образ Білорусії та Литви в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
26. Образ Польщі в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
27. Образ Молдови та Румунії в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
28. Образ Угорщини та Словаччини в сучасних шкільних підручниках та академічних дискурсах з історії України.
29. Образ Центральної Європи в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
30. Образ Західної Європи в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
31. Образ Німеччини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
32. Образ Америки/Нового світу в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
33. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Росії і Білорусії.
34. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Польщі.
35. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Молдови і Румунії.
36. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Угорщини і Словаччини.
37. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Німеччини.

38. Образ України в сучасних підручниках та дискурсах з історії Великої Британії, США і Канади.
39. Образ Закарпаття в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
40. Образ Галичини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
41. Образ Буковини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
42. Образ Волині в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
43. Образ Київщини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
44. Образ Запоріжжя в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
45. Образ Криму в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
46. Образ Слобожанщини в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.
47. Образ Донбасу в сучасних підручниках та дискурсах з історії України.

11. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. «Незручний клас» у модернізаційних проєктах. // Україна модерна. – Число 6 (17). Безмежне село... – Київ: Критика, 2010. – С. 9–44.
2. «Поверх кордону»: концепція прикордоння як об'єкт дослідження // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 47–78.
3. Babyn Yar: History and Memory / Eds.: Vladyslav Hrynevych and Paul Robert Magocsi. – Kyiv: Dukh I Litera, 2016. – 328 p. and lxiv p., 144 illustrations.
4. Bartov Omer. Erased. Vanishing Traces of Jewish Galicia in Present-Day Ukraine. – Princeton: Princeton University Press, 2007.
5. Hagen Mark von. Does Ukraine Have a History? // Slavic Review. – Vol. 54. – No 3, Autumn, 1995, p. 658–673.
6. Motyka Grzegorz. Od rzezi wołyńskiej do Akcji «Wisła»: Konflikt polsko-ukraiński 1943–1947. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2011. – 522 s.
7. The Shoah in Ukraine: History, Testimony, Memorialization / Eds.: Rey Brendon and Vendi Lovel. – Blomington: Indiana University Press; United States Holocaust Museum, 2008. – 378 p.
8. Ададуров Вадим. «Вписування» української історії в європейський контекст і його методологічні засади. Текст промови, виголошеної 22 січня 2013 року на випускних урочистостях студентів-магістрів історичної програми Гуманітарного факультету УКУ. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2013. – 40 с.
9. Ададуров Вадим. Народження одного історичного міфу: проблема «Наполеон і Україна» у висвітленні Ілька Борщака. // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 212–236.

10. Бабин Яр: Історія і пам'ять, За ред.: Владислава Гриневича та Павла-Роберта Магочія. Київ: Дух і Літера, 2016, 352 с.: іл.
11. Бонар Паскаль. Пам'ять про радянське минуле та європейські норми визнання розмаїття культур: суперечливі моделі етнічної класифікації у Латвії? // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 219–235.
12. Буряк Лариса. Жінка в українському історичному наративі: автори, ідеї, образи (друга половина XIX – перша половина XX ст.): Монографія. – Київ: Національна академія управління, 2010. – 368 с.
13. Величенко Степан. Постколоніалізм, Європа та українська історія // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 237–248.
14. Величенко Степан. Суперечливі схеми національної історії: російські та українські інтерпретації власної минувшини // Схід-Захід: Історико- культурологічний збірник. – Випуск 5. – Харків: ФріМайнд, 2001. – С. 18–41.
15. Ведров Олексій. Боротьба національних наративів та погляд із Заходу. Новітня історія та сучасність України в німецькомовній науковій періодиці 2009 року // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 384–394.
16. Ведров Олексій. Дві України? Регіональне розмаїття України та погляд із Заходу. Історія та сучасність України в німецькомовній науковій періодиці 2010 року // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 315–322.
17. Вушко Ірина. Золоті жнива: дебати довкола нової книжки Яна Томаша Гроса в Польщі // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 211–224.
18. Гаген Марк фон. Повертаючись до історій України // Критика. – 2007. – Рік XI. – Число 6 (116). – С. 11–15.
19. Гаген Марк фон. Росія → Радянський Союз → Евразія // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 184–211.
20. Гарвардське обговорення книжки Тимоті Снайдера «Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталіном» // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 187–212.
21. Гаухман Михайло. Некритична нормалізація: лаконічна характеристика історичної політики // *Historians.in.ua*. – 2017. – 1 квітня.
22. Герасімов Ілля, Глебов Сергей, Каплуновській Александр, Могільнер Маріна, Семьонов Александр. Навіщо Ab Imperio? // Україна модерна. Стандарти науки і академічне середовище. – Число 12 (1). – Київ – Львів: Критика, 2007. – С. 129–136.
23. Гийдел Ернест. Рец.: Нариси історії Закарпаття / Відп. ред. І. Гранчак. Ужгород: Закарпаття, 1995. Т. II: 1918-1945. 663 с. // Україна модерна. – Число 7. – Київ – Львів: Критика, 2002. – С. 226–231.
24. Гийдел Ернест. Рутенія über alles // Україна модерна. Стандарти науки і академічне середовище. – Число 12 (1). – Київ–Львів: Критика, 2007. – С. 191–217.
25. Гнатюк Оля. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність / Авторизований переклад з польської. – Київ: Критика, 2005. – 528 с.
26. Горизонтов Леонід. Уявлювані історіографії // Критика, Рік X, 2006. Число 4 (102). С. 25–27.

27. Гошко Тетяна. Роздуми довкола одного сюжету (представлення в шкільних підручниках Люблінської унії) // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 121–146.
28. Грицак Ярослав. 26-й процент, або Як подолати історію. – Київ: Фонд Порошенка, 2014. – 136 с.
29. Грицак Ярослав. Історія двох міст: Львів і Донецьк у порівняльній перспективі // Україна модерна. Спеціальний випуск. Львів – Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні / За ред. Ярослава Грицака, Андрія Портнова і Віктора Сусака. – Київ – Львів: Критика, 2007. – С. 27–60.
30. Грицак Ярослав. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2022, 408 с.
31. Грицак Ярослав. Страсті за націоналізмом: стара історія на новий лад. Есеї. – Київ: Критика, 2011. – 350 с.
32. Грицак Ярослав. Як викладати історію України після 1991 року? // Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. Фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії. Збірник наукових статей / За ред. М. Телус, Ю. Шаповала. – Київ: Генеза, 2000. – С. 63–75.
33. Грицак Ярослав. Як стати добрим істориком // *Zaxid.net*. – 2010. – 15 січня.
34. Гусеф Катрин. Повернення до польсько-українських «конфліктів пам'яті» з часів кінця війни: чорна скриня відповідальності «комунізму» // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 137–148.
35. Дейвіс Норман. Європа. Історія / Пер. з англ. Петро Таращук, Олександр Коваленко. – Київ: Основи, 2020. – 1464 с. + іл. [1496 с.].
36. Джадт Тоні, Тімоті Снайдер. Роздуми про двадцяте століття / Пер. з англ. Павло Грицак. – Київ: Човен, 2019. – 384 с. Ел. версія: https://www.yakaboo.ua/rozdumi-pro-dvadcjate-stolittja.html#media_popup_photos
37. Джадт Тоні. Коли змінюються факти. Есеї 1995–2010 / Пер. з англ. Софія Андрухович. – Львів: Човен, 2021. – 448 с.
38. Дженовезі П'єрджованні. Підступна привабливість досконалого підручника з історії: італійський випадок // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 104–120.
39. Дюрант Вілл, Дюрант Аріель. Уроки історії. Огляд історії людства як продукту людського досвіду / Пер. з англ. Г. Пшеничної. – Харків: Віват, 2022. – 176 с.
40. Єврейська спадщина в Україні та репрезентація Голокосту: обговорення книжки Омера Бартова «Забуті» // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 273–325.
41. Жоньца Ян. Значення малої вітчизни для утвердження регіональної ідентичності // Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. Збірник на пошану професора Адама Сухонського з нагоди сорокаріччя педагогічної та наукової діяльності та семидесятиріччя з дня народження / За ред.: Барбари Кубіс; Пер. з польської: Надії Гончаренко, Тетяни Довжок, Олесі Лазоренко, Лариси Ніколаєнко; Наук. ред.: Олексій Сокирко. Київ: Видавництво «К.І.С.», 2007, с. 229–241.
42. Журченко Тетяна. «Чужа війна» чи «спільна Перемога»? Націоналізація пам'яті про Другу світову війну на україно-російському прикордонні // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 100–126.

43. Зайцев Олександр. Інтерпретація фашизму в сучасній англо-американській історіографії // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 173–183.
44. Зарицький Томаш. Парадигма прикордоння та центр-периферійні підходи // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 79–99.
45. Зашкільняк Леонід. Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 7–14.
46. Зашкільняк Леонід. Від «різні» до порозуміння чи навпаки? Grzegorz Motyka. Od rzezi wołyńskiej do Akcji «Wisła»: Konflikt polsko-ukraiński 1943–1947. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2011. 522 s. // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 246–257.
47. Зашкільняк Леонід. Історія «своя» й історія «чужа» // Критика, 2009, Число 9-10 (143-144), с. 24–27.
48. Зашкільняк Леонід. Сучасна світова історіографія. Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів: ПАІС, 2007. 309 с. Ел. версія: https://chtyvo.org.ua/authors/Zashkilniak_Leonid/Suchasna_svitova_istoriohrafia/
49. Заярнюк Андрій. Про те, як соціальна історія ставала культурною // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 249–269.
50. Зваан Тон. Геноцид. Вступ до проблеми // Україна Модерна. – Число 13 (2). Війна переможців і переможених. – Київ: Критика, 2008. – С. 61–81.
51. Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Харків, 15–17 листопада 1995 р.) / За ред. В. Г. Сарбея. – Харків: Інститут історії України НАН України / Харківський державний університет, 1995. – 354 с.
52. Історична освіта в полікультурному суспільстві: виклик та перспективи для України. Матеріали міжнародного круглого столу (Київ, 14 липня 2010 р.) / Упоряд.: О.В.Андрощук, О. О. Заплотинська. Київ: Інститут історії України НАН України, 2011. – 149 с.
53. Історична освіта в полікультурному суспільстві: виклик та перспективи для України. Матеріали міжнародного круглого столу (Київ, 14 липня 2010 р.), Упоряд.: О.В.Андрощук, О.О.Заплотинська. К.: Інститут історії України НАН України, 2011, 149 с.
54. Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. Збірник на пошану професора Адама Сухонського з нагоди сорокаріччя педагогічної та наукової діяльності та сімдесятиріччя з дня народження / За ред.: Барбари Кубіс; Пер. з польської: Надії Гончаренко, Тетяни Довжок, Олесі Лазоренко, Лариси Ніколаєнко; Наук. ред.: Олексій Сокирко. – Київ: «К.І.С.», 2007. – 427 с.
55. Історична освіта: європейський та український досвід. Викладання національної історії в школах Центральної та Східної Європи / Пер. з англ. Оксани Красівської, Наталки Саповської / Пед ред. Р. Маєр. – Київ: «К.І.С.», 2010. – 288 с.
56. Їлге Вілфрід. Національна історія на прикладі зображення доби Київської Русі в українських підручниках з історії // Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. Фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії. Збірник наукових статей / Відп. ред.: М. Телус, Ю. Шаповала. – Київ: Генеза, 2000. – с. 76–107.
57. Карлсон Кіт Тор. Коли говорять інакше Інші, або сенс пам'яті та марнота приміток історика // Україна модерна. – Число 11. – Київ – Львів: Критика, 2007. – С. 48–58.

58. Касьянов Г. В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування // Український історичний журнал, 2006, №4. С. 4–13.
59. Касьянов Г. В., Толочко О. П. Національні історії та сучасна історіографія: виклики й небезпеки при написанні нової історії України // Український історичний журнал. – 2012. – № 6. – С. 4–24.
60. Касьянов Георгій, Смолій Валерій, Толочко Олексій. Україна в російському історичному дискурсі: проблеми дослідження та інтерпретації. – Київ: Інститут історії України РАН України, 2011. – 128 с.
61. Касьянов Георгій, Смолій Валерій, Толочко Олексій. Україна в російському історичному дискурсі: проблеми дослідження та інтерпретації. – Київ: Інститут історії України РАН України, 2011. – 128 с.
62. Касьянов Георгій. Історична політика 1990-х – поч. XXI ст.: Україна та пострадянський простір // Україна модерна. – Чис. 21. – Київ, 2014. – С. 135–159.
63. Касьянов Георгій. Підручники з історії України у світлі критеріїв Міжнародної мережі дослідження підручників // Шкільна історія очима істориків-науковців. Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / Упорядк. та ред. Наталі Яковенко. – Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. – С. 84–89.
64. Касьянов Георгій. Про стереотипи. «Західна Європа». «Східна Європа». Пострадянський простір. Частина 1. Про стереотипи. Західна Європа // Historians.in.ua. Ел. версія: – 2017. – 29 березня.
65. Касьянов Георгій. Про стереотипи. «Західна Європа». «Східна Європа». Пострадянський простір. Частина 2. «Східна Європа» // Historians.in.ua. Ел. версія: – 2017. – 2 квітня.
66. Касьянов Георгій. Про стереотипи. «Західна Європа». «Східна Європа». Пострадянський простір. Частина 3. Пострадянський простір // Historians.in.ua. Ел. версія: – 2017. – 3 квітня.
67. Кеннеді Майкл. Історична спадщина та громадянське суспільство: альтернативні нації в Східній Європі // Україна модерна. – Число 1. – Львів, 1996. – С. 114–131.
68. Кісь Оксана. Рец.: Буряк Лариса. Жінка в українському історичному наративі: автори, ідеї, образи (друга половина XIX – перша половина XX ст.): Монографія. – Київ: Національна академія управління, 2010. – 368 с. // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 264–272.
69. Коваль Надія. Україна у французькому академічному дискурсі (на матеріалах видань 2009–2010 років) // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 395–410.
70. Коваль Надія. Шкільний підручник історії на Балканах: від педагогічної новації до політичної реальності // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – К.: Критика, 2012. – С. 45–62.
71. Козелек Райнгарт. Минуле майбутнє: Про семантику історичного часу / Пер. Володимира Шведа; за ред. Сергія Стельмаха. – Київ, 2005.
72. Козицький А. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у XX столітті (причини, особливості, наслідки). Навч. посібник. – Львів: Літопис, 2012. – 608 с.
73. Коннертон Пол. Як суспільства пам'ятають / Пер. з англ. С. Шліпченко. – Київ: Ніка-Центр, 2004. – 184 с.
74. Концептуальні засади сучасної шкільної історичної освіти: Збірник документів і наукових праць / За ред. К. О. Боханова. – Бердянськ: БДПУ, ІП АПН України, 2007. – 268 с.

75. Концепція та програми викладання історії України в школі (проекти): Матеріали IV та V Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України «Концепція історичної освіти» / Упорядк. та ред.: Наталя Яковенко, Людмила Ведмідь; Систематизація перебігу дискусій над програмами: Людмила Ведмідь. – Київ: ВД «Стилос», 2009. – 126 с.
76. Концепція та програми викладання історії України в школі (проекти) / Упорядк. та ред. Наталі Яковенко, Людмила Ведмідь. Систематизація перебігу дискусій над програмами Людмили Ведмідь. – Київ: ВД «Стилос», 2009. – 87 с.
77. Копосов Н. Е. Как думают историки. – Москва, 2001.
78. Косман Марцелій. Між політикою та історією. Про історіографічні образи Польщі періоду до поділів // Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. Збірник на пошану професора Адама Сухонського з нагоди сорокаріччя педагогічної та наукової діяльності та семидесятиріччя з дня народження / За ред.: Барбари Кубіс; пер. з польської: Надії Гончаренко, Тетяни Довжок, Олесі Лазоренко, Лариси Ніколаєнко; наук. ред.: Олексій Сокирко. – Київ: Видавництво «К.І.С.», 2007. – С. 11–21.
79. Котенко Антон. Огляд англомовної періодики 2009 року // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 365–383.
80. Кравченко Володимир. Поневолення історією: Радянська Україна в сучасній історіографії // Кравченко В. Україна, Імперія, Росія. Вибрані статті з модерної історії та історіографії. – Київ: Критика, 2011. – С. 455–528.
81. Куромія Гіроакі. Голод 1932–1933 років в Україні та євразійська політика // Україна модерна. – Число 6 (17). Безмежне село... – Київ: Критика, 2010. – С. 113–130.
82. Левіцька Марія, Фоланд Адам. Територіяльна ідентичність у Польщі та Україні: регіональні відмінності // Україна модерна. Спеціальний випуск. Львів – Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні / За ред. Ярослава Грицака, Андрія Портнова і Віктора Сусака. – Київ – Львів: Критика, 2007. – С. 271–298.
83. Лукіан. Як писати історію / Пер. з давньогрецьк. і коментарі Уляна Головач, Олександр Маханець, Назар Різун. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2014. – 88 с.
84. Львів – Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні // Україна модерна. Спеціальний випуск / За ред. Ярослава Грицака, Андрія Портнова і Віктора Сусака. – Київ – Львів: Критика, 2007. – 360 с.
85. Магочій Павло Роберт. Про написання історії народів і держав // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. – Випуск 3. – Частина 1. – Київ, 2008. – С. 58–76.
86. Менджецький Владзімеж. Приречені на конфлікт пам'яті? Польська й українська історичні політики // Historians.in.ua. Ел. версія: – 2015. – 6 листопада.
87. Милютіна Дарья. Сложности исследований Украины в контексте Евромайдана и российско-украинской войны // Historians.in.ua. – 2017. – 26 апреля.
88. Мінк Жорж. Геополітика, примирення та ігри з минулим: на шляху до нової пояснювальної парадигми колективної пам'яті // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 63–77.
89. Мортімер Ієн. Століття змін. Яке століття бачило найбільше змін і чому це важливо для нас / Пер. з англ. Я. Машико. – Харків: Вид-во «Ранок»; Фабула, 2018. – 448 с.
90. Мотика Гжегож. Друга світова війна в польсько-українських історичних дискусіях. // Україна модерна. Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. Київ: Критика, 2009. С. 127–136.

91. Надтока Олександр. Прості італійські правди, або Як (не) змінився шкільний підручник з історії в Італії. Genovesi Piergiovanni. Il manuale di storia in Inalia. Dal fascismo alta Republica. – Franco Angeli, 2009. – 159 p. (Temi di storia).
92. Наймарк Норман М. Геноциди Сталіна / Пер. з англ. В. Старка. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 135 с.
93. Науковець, історик і громадський діяч: внесок Павла-Роберта Магочія в наше розуміння України та Центральної Європи: матеріали симпозіуму за участю Григорія Грабовича, Тараса Кузьо, Сергія Плохія, Олександра Мотиля, Домініка Ареля. – Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. – 84 с.
94. Науковий семінар: «Баланс трансформації: українська історіографія через 25 років після розпаду СРСР» // *Historians.in.ua*. – 2016. – 23 грудня.
95. Новак Анджей. Історик на полі битви за пам'ять // *Україна модерна*. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 95–102.
96. Нові підходи до історіописання / За ред. Пітера Берка; пер. з англ. Тетяни та Андрія Портнових; наук. ред. Тарас Цимбал. – Київ: Ніка-Центр, 2013. – 368 с. Ел. версія: <https://www.twirpx.com/file/1348501/>
97. Обговорення книжки Ларі Вулфа «Ідея Галичини: історія та фантазії в політичній культурі Габсбургів» // *Україна Модерна*. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 149–176.
98. Образ Іншого в сусідніх історіях: міфи, стереотипи, наукові інтерпретації (Матеріали міжнародної наукової конференції, Київ, 15-16 грудня 2005 р.) / Упоряд. і наук. ред. Г. В. Касьянов. Київ: Інститут історії України НАН України, 2008, 264 с.
99. Онофрійчук Тетяна. Україна в російських виданнях 2009 року // *Україна модерна*. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 411–416.
100. Плохій Сергій. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Романа Клочка. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 496 с.
101. Плохій Сергій. Між історією та нацією: Павло Роберт Магочій і переосмислення української історії // *Критика*. – Рік XV. – Число 9-10 (167-168). – Київ, 2011. – С. 27–30.
102. Пограниччя. Окраїни. Периферії // *Україна модерна*. – Число 18. – Київ: Критика, 2011. – 431 с.
103. Попович Ольга. Новітня історія України в польській історичній періодиці 2009 року. // *Україна модерна*. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 417–424.
104. Попович Ольга. Новітня історія України в польській історичній періодиці за 2010 рік // *Україна Модерна*. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 323–327.
105. Портнов Андрій. «Велика Вітчизняна війна» в політиках пам'яті Білорусі, Молдови та України: кілька порівняльних спостережень // *Україна модерна*. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 206–218.
106. Портнов Андрій. «Підручникові війни: чи з тим ворогом?» // *Критика-Коментарі*. – 2002. – 10 липня.
107. Портнов Андрій. Terra historica. Образ Росії в українських шкільних підручниках з історії // Портнов Андрій. Історії для домашнього вжитку. Есеї про польсько-російсько-український трикутник пам'яті. – Київ: Критика, 2013. – С. 55–82.
108. Портнов Андрій. Геноцид та етнічні чистки: українські сюжети міжнародних дискусій. // Портнов А. Між «Центральною Європою» та «Русским миром»: сучасна

- Україна у просторі міжнародних інтелектуальних дискусій. – Київ: НІСД, 2009. – С. 64–125.
109. Портнов Андрій. Де-модернізація історичної освіти в Україні: Тези до дискусії. // *Historians.in.ua*. – 2011. – 26 листопада.
110. Портнов Андрій. Історії для домашнього вжитку. Есеї про польсько-російсько-український трикутник пам'яті. – Київ: Критика, 2013. – 344 с.
111. Портнов Андрій. Концепції геноциду та етнічних чисток: західні наукові дискусії і місце в них українських сюжетів // *Україна Модерна*. – Число 13 (2). Війна переможців і переможених. – Київ: Критика, 2008. – С. 82–114.
112. Портнов Андрій. Між «Центральною Європою» та «Русским миром»: сучасна Україна у просторі міжнародних інтелектуальних дискусій. – Київ: НІСД, 2009. – 160 с.
113. Потульницький Володимир. Україна і всесвітня історія. Історіософія світової та української історії XVII–XX століть. – Київ: Либідь, 2002. – 480 с.
114. Примович Анастасія. Рец.: *The Shoah in Ukraine: History, Testimony, Memorialization* / Eds.: Rey Brendon and Vendi Lover. – Blomington: Indiana University Press; United States Holocaust Museum, 2008. – 378 р. // *Україна модерна*. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 317–327.
115. Прицак Омелян. Що таке історія України? // *Слово і час*. – 1991. – № 1. – С. 53–60.
- 116.** Пропозиції до концепції історичної освіти в Україні: Матеріали III Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України (Київ, 18 жовтня 2008 р.) / Зведення та упорядк. попозицій: Наталя Яковенко; Розшифровка стенограм і систематизація відгуків: Людмила Ведмідь / Український інститут національної пам'яті. – Київ, 2009. – 28 с.
117. Регіональні ідентичності в сучасній Україні та методи їх вивчення // *Україна модерна*. Спеціальний випуск. Львів–Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні. / За ред. Ярослава Грицака, Андрія Портнова і Віктора Сусака. Київ–Львів: Критика, 2007. С. 7–26.
118. Рибер Альфред. Сучасні підходи до вивчення всесвітньої історії // *Україна модерна*. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 15–33.
119. Розенберг Даніела. Непевні шляхи національного примирення. Політичне побутування франкістського минулого // *Україна модерна*. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 103–116.
120. Розенталь Габріель. Цілюща для розповідання історій: до питання про умови розповідання історій у контексті дослідження та терапії // *Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник*. – Випуск 11-12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За ред. Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. – С. 42–58.
121. Савченко Сергій. Чому в Україні важко бути істориком? // *Historians.in.ua*. – 2011. – 25 листопада.
122. Сирота Роман. Дві спроби запровадження україністики в міжвоєнній Великій Британії // *Україна модерна*. – Число 7. – Київ – Львів: Критика, 2002. – С. 185–211.
123. Сиферт Марша. Візуалізація історії: задум і репрезентація в підручниках з історії // *Україна модерна*. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 92–105.
124. Склокін Володимир. (Не) просто огляд, (не) просто коментар // *Україна модерна*. Стандарти науки і академічне середовище. – Число 12 (1). – Київ – Львів: Критика, 2007. – С. 305–404.

125. Склокін Володимир. Франклін Анкерсміт – теоретик ризикованої історіографії // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 257–272.
126. Смоляр Александр. Пам'ять і політика // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 78–94.
127. Снайдер Тімоті. Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття / Пер. з англ. Олеся Камишнікова. – Київ: Медуза, 2018. – 144 с. Ел. версія книжки: https://www.yakaboo.ua/timoti-snajder-pro-tiraniyu.html#media_popup_photos
128. Стандарти науки і академічне середовище // Україна модерна. – Число 12 (1). – Київ – Львів: Критика, 2007. – 360 с.
129. Стемпнік Анджей. Україна, Литва і Білорусь в «Історичних зошитах» // Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. Збірник на пошану професора Адама Сухонського з нагоди сорокаріччя педагогічної та наукової діяльності та семидесятиріччя з дня народження / За ред.: Барбари Кубіс; Пер. з польської: Надії Гончаренко, Тетяни Довжок, Олесі Лазоренко, Лариси Ніколасенко; Наук. ред.: Олексій Сокирко. Київ: Видавництво «К.І.С.», 2007, с. 89–106.
130. Стора Бенжамен. Між Францією та Алжиром: як знайти вихід з війни пам'ятей // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 117–126.
131. Стрик Томаш. «Історіософія» та «емпірія», або про інтелектуальні парадокси історика ідей. В. Потульніцький. Україна і всесвітня історія. Історіософія світової та української історії XVII–XX століть. – Київ: Либідь, 2002. – 480 с. // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 354–364.
132. Судин Данило. Національні міфи в сучасній Україні // Україна модерна. – 2014. – 12 грудня.
133. Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник. – Випуск 11-12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень / За ред. Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. – 432 с.
134. Східна Європа в світовій історії і політиці 1914–2014 рр. (Марк фон Гаген, Ярослав Грицак, Андреас Каппелер, Франк Сисин) // Україна модерна. – 2014. – Чис. 21. – с. 11–22.
135. Тернер Фредерик Джексон. Значення фронтиру для американської історії // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 11–46.
136. Тимошенко Леонід. Критичні нотатки про стан історичної освіти та науки в Україні // Historians.in.ua. – 2012. – 30 січня.
137. Тимошенко Леонід. Критичні нотатки про стан історичної освіти та науки в Україні // Historians.in.ua. Ел. версія: – 2012. – 30 січня.
138. Тойнбі Арнольд Дж. Дослідження історії. – Том 1. Скорочена версія томів I–VI Д. Ч. Сомервелла / Пер. з англ. Віктор Шовкун. – Київ: Основи, 1995. – 614 с.
139. Тойнбі Арнольд Дж. Дослідження історії. – Том 2. Скорочена версія томів VII–X Д. Ч. Сомервелла / Пер. з англ. Володимир Митрофанов, Петро Таращук. – Київ: Основи, 1995. – 406 с.
140. Томпсон Ева. Історія Центральної Європи як постколоніальна нарація // Україна модерна. – Чис. 5 (16). – Київ: Критика, 2010. – С. 227–234.
141. Томсон Алістер. Чотири зміни парадигми в усній історії // Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник. – Випуск 11-12. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях:

- теорія і практика досліджень / За ред. Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. – С. 7–24.
142. Траба Роберт. «Другий бік пам'яті». Історичні досвіди та їх пам'ятання в Центральній-Східній Європі // Україна модерна. – Чис. 4 (15): Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 53–62.
143. Удод Олександр. Актуальні проблеми сучасної історичної освіти: гармонія між наукою та історичною пам'яттю // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2011. – № 8. – С. 32–35.
144. Україна модерна. – Чис. 13 (2). Війна переможців і переможених. – Київ, 2008. – 392 с.
145. Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Переферії. – Київ: Критика, 2011. – 431 с.
146. Україна модерна. – Число 19. Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – 336 с.
147. Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – 350 с.
148. Україна модерна. – Число 5: Матеріали наукового семінару «Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти». – Львів, 2005.
149. Україна модерна. – Число 6 (17). Безмежне село... – Київ: Критика, 2010. – 352 с.
150. Україна модерна. Спеціальний випуск. Львів – Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні / За ред. Ярослава Грицака, Андрія Портнова і Віктора Сусака. – Київ – Львів: Критика, 2007. – 360 с.
151. Україна модерна. Стандарти науки і академічне середовище. – Число 12 (1). – Київ – Львів: Критика, 2007. – 415 с.
152. Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. Фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії. Збірник наукових статей; за ред.: Магдалени Телус і Юрія Шаповала. – Київ: Генеза, 2000. – 367 с.
153. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / Колект. монографія за ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – 406 с.
154. Усна історія в соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень // Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник. – Випуск 11-12 / За ред. Володимира Кравченка та Гелінади Грінченко. – Харків: ТОВ «НТМТ», 2008. – 432 с.
155. Фенич Володимир. Вперед до минулого: Закарпаття в інтелектуальних дискурсах про Україну після 1991 року // Studium Carpatho-Ruthenorum 2015. Студії з карпаторусиністики. 7 / Зост. і одп. ред.: Кветослава Копорова. – Пряшів, 2015. – С. 70–101.
- 156.** Фенич Володимир. Вправління з історією по-українськи, або якою не повинна бути історія та історіографія Закарпаття після 1991 року // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. – Випуск 2 (33) / Редколегія: О. С. Мазурок (голова) та ін. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. – С. 138–156.
157. Фенич Володимир. Вчорашнє завтра: подолання негативної спадщини яacobінського мислення і практики в історичній освіті та науці України // Ювілейний збірник на честь професора Павла-Роберта Магочія = A Jubilee Collection: essays in Honor of Professor Paul Robert Magocsi: до 70-річчя від дня народження = on his 70th Birthday, Відп. ред. та упоряд.: Валерій Падяк, Патріція Крафчик = Editors and Compilers: Valerii Padiak, Patricia

- А. Krafcik. – Ужгород – Пряшів – Нью-Йорк = Uzhhorod – Prešov – New York: Видавництво В. Падяка = V. Padiak Publishers, 2015. – С. 203–234.
158. Фенич Володимир. Підкарпатське пограниччя: клопоти з історією землі і народів з багатьма іменами (ідентичностями) для національних історіографій // Ідентичності в умовах пограниччя: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Ужгород, 27-28 січня 2021 р.) / За заг. ред.: Павла Леньо. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2022. – С. 89–103.
159. Форум. Друга світова війна як виклик для української історіографії (за участі Тімоті Снайдера, Андрія Заярнюка, Гжегожа Мотики, Гелінади Грінченко, Карела Беркгофа, Анатолія Русначенка, Омера Бартова, Олександра Лисенка, Анджея Гіля, Олександра Богуна, Івана Патриляка) // Україна Модерна. – Число 13 (2). Війна переможців і переможених. – Київ: Критика, 2008. – С. 13–60.
160. Форум. Друга світова війна як виклик для української історіографії (за участі Тімоті Снайдера, Андрія Заярнюка, Гжегожа Мотики, Гелінади Грінченко, Карела Беркгофа, Анатолія Русначенка, Омера Бартова, Олександра Лисенка, Анджея Гіля, Олександра Богуна, Івана Патриляка) // Україна Модерна. – Число 13 (2). Війна переможців і переможених. – Київ: Критика, 2008. – С. 13–60.
161. Форум. Науковець перед з'явою пам'яті (Ева Доманська, Бенедикт Гаузер, Богуміл Косс-Євсевіцький, Юлія Зерній, Ендрю Бергерсон, Йоханан Петровський-Штерн, Гаральд Біндер, Ольга Острійчк, Ур Унгюр, Тетяна Журченко, Віржиліу Бирладяну, Людмила Кожокарі, Ален Блюм) // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 9–51.
162. Форум. Як навчати історії? (Роберт Маєр, Влодзімеж Менджецький, Мар'ян Мудрий, Татяна Островская, Андрей Тіхоміров, Костянтин Баханов) // Україна Модерна. – Число 12: Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 13–44.
163. Фукуяма Френсіс. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості, Пер. з англ. Тетяна Сахно. Київ: Наш Формат, 2020, 192 с.
164. Харарі Ювал Ной. 21 урок для 21 століття / Пер. з англ. Олександр Дам'янчук. Київ: BookChef, 2018. 416 с.
165. Харарі Ювал Ной. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / Пер. з англ. Ярослава Лебединська. – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. – 544 с.
166. Харарі Ювал Ной. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / Пер. з англ. Ярослава Лебединська. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 544 с.
167. Химка Іван-Павло. Воєнні злочини: біла пляма у колективній пам'яті північноамериканської української діаспори // Україна модерна. – Число 10. – Київ – Львів: Критика, 2006. – С. 95–106.
168. Центковський Єжи. «Східні студії» (Ostforschung) і шкільна історично-політична освіта у Федеративній Республіці Німеччини в 1949–1990 роках // Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. Збірник на пошану професора Адама Сухонського з нагоди сорокаріччя педагогічної та наукової діяльності та семидесятиріччя з дня народження / За ред.: Барбари Кубіс; Пер. з польської: Надії Гончаренко, Тетяни Довжок, Олесі Лазоренко, Лариси Ніколаєнко; Наук. ред.: Олексій Сокирко. Київ: Видавництво «К.І.С.», 2007, с. 217–222.
169. Чума Богдан. Іспанська «війна за історію»: політика, історіографія та шкільна освіта // Україна модерна. – Число 19. Як (не) писати підручники з історії. – Київ: Критика, 2012. – С. 63–88.

170. Шанін Теодор. Селянство: окреслення соціологічного поняття // Україна модерна. – Число 6 (17). Безмежне село... – Київ: Критика, 2010. – С. 171–182.
171. Шаповал Юрій. Комуністичний тоталітаризм та його образ у сучасних підручниках в Україні // Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. Фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії. Збірник наукових статей, Відп. ред.: М. Телус, Ю. Шаповала. Київ: Генеза, 2000, с. 29–44.
172. Шаповал Юрій. Про книжку Нормана Наймарка, дослідження геноциду та інше. Норман М. Наймарк. Геноциди Сталіна / Пер. з англ. В. Старка. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 135 с. // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. України. Периферії. – Київ: Критика, 2011. – С. 225–234.
173. Шацька Барбара. Зміни ставлення до минулого в Польщі після 1989 року // Україна модерна. – Число 4 (15). Пам'ять як поле змагань. – Київ: Критика, 2009. – С. 175–185.
174. Шевель Оксана. Чи є вихід? Війни пам'яті у пострадянській Україні в порівняльній перспективі // Україна модерна. Ел. версія: – 2017. – 13 квітня. <http://www.uamoderna.com>,
175. Шкандрій Мирослав. У пошуках минулого // Україна Модерна. – Число 13 (2). Війна переможців і переможених. – Київ: Критика, 2008. – С. 296–310.
176. Шкільна історія очима істориків-науковців. Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / Упорядк. та ред. Наталі Яковенко. – Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. – 127 с.
177. Що таке модерна історія України? // Україна модерна. – Число 1. – Львів, 1996. – С. 5–8.
178. Як (не) писати підручники з історії // Україна Модерна. – Число 12. – Київ: Критика, 2012.
179. Яковенко Наталя. Академічний підручник: канон і новація // Критика. – 2007. – Рік XI. – Число 7-8 (117-118). – С. 10–13.
180. Яковенко Наталя. Вступ до історії. – Київ: Критика, 2007. – 376 с. Ел. версія: https://chtyvo.org.ua/authors/Yakovenko_Natalia/Vstup_do_istorii/
181. Яковенко Наталя. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Видання друге, перероблене та розширене. Київ: Критика, 2005, 584 с.: іл.
182. Яковенко Наталя. Нарис історії України від найдавніших часів до кінця XVIII століття: Навч. посібн. – Київ: Генеза, 1997. – 380 с.
183. Яковенко Наталя. Образ сусіда в наших підручниках з історії // Українська правда. Історична правда. Ел. версія: – 2010. – 15 грудня.
184. Яковенко Наталя. Одна Кліо – дві історії // Критика. – 2002. – Число 12 (62).
185. Яновський Мацей. XIX століття у дзеркалі польської історіографії (1980–2002) // Україна модерна. – Число 9. – Київ – Львів: Критика, 2005. – С. 77–91.

Допоміжна

186. Бойко Олександр Історія України: Підручник. – Київ: «Академвидав», 1999.
187. Вілсон Ендрю. Українці: несподівана нація / Пер. з англ. Н. Гончаренкота О. Грищенко. – Київ: «К.І.С.», 2004. – 551 с.
188. Грицак Ярослав. Нариси історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття: Навч. посібн. – Київ: Генеза, 1996. – 360 с.
189. Грицак Ярослав. Що таке модерна історія України? // Україна модерна. – Число 1. – Львів, 1996. – С. 5–8.

190. Історія України / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін. / Під ред. В. А. Смолія. – Київ: Альтернативи, 1997 – 416 с.
191. Історія України / Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. Вид. 2-ге, зі змінами. – Львів: Світ, 1998. – 488 с.
192. Каппелер Андреас. Мала історія України / Пер. з нім. – Київ: "К.І.С", 2007. – 264 с.
193. Касьянов Георгій. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. – Київ: Наш час, 2008. – 432 с.
194. Кремень Василь, Табачник Дмитро, Ткаченко Василь. Україна: альтернативи поступу. Критика історичного досвіду. – Київ: Видавництво «ARC-UKRAINE», 1998. – 794 с.
195. Магочій Павло Роберт. Ілюстрована історія України, Пер. з англ. Сергій Біленький. – Київ: Критика, 2012. – 447 с.: іл.
196. Магочій Павло Роберт. Історія України / Авторизов. пер. з англ. – Київ: Критика, 2007. – 639 с.
197. Магочій Павло Роберт. Історія України, Авторизований пер. з англ. Ернеста Гийдела, Софії Грачової; наук. ред. Ернест Гийдел, Андрій Порицький та Богдан Янишин. – Київ: Критика, 2007. – 640 с., 46 карт, 10 таблиць.
198. Магочій Павло Роберт. Територія істориків // Критика. – 2011. – Чис. 9-10 (167–168). – С. 30–32.
199. Магочій Павло Роберт. Україна: історія її земель та народів / Авторизов. пер. з англ. Ернест Гийдел, Софія Грачова, Надія Кушко, Олексій Сидорчук. – Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. – XXII + 794 с. + карти + таблиці.
200. Магочій Павло-Роберт. Галичина (історичні есе), Передм. В. В. Грабовецького. – Львів, 1994. – 322 с.
201. Субтельний Орест. Україна: історія, Видання третє, перероблене і доповнене / Пер. з англ. Ю. І. Шевчука; вст. ст. С. В. Кульчицького. – Київ: Либідь, 1993. – 720 с.: іл.
202. Україна крізь віки, Том 1–15, Гол. ред.: В. А. Смолій. – Київ: Інститут історії України НАН України, 1998–1999.
203. Фенич Володимир. Чому в шкільних підручниках історія Закарпаття перевернута // <http://prozak.info/История/СНому-в-шкільних-підручниках-історія-перевернута> 23 травня 2015 р.
204. Фенич Володимир. Чому Закарпаття – «країна ведмедів» у підручниках // <http://prozak.info/История/СНому-Zakarpattya-krayina-vedmediv-u-pidruchnikah> 09 червня 2015 р.
205. Фенич Володимир. Чому Закарпаття не прагнуло возз'єднуватися з УРСР у 1945 році // <http://prozak.info/История/СНому-Zakarpattya-ne-pragnulo-vozz-ednuvatisya-z-URSR-u-1945-roci> 05 червня 2015 р.
206. Фенич Володимир. Чому про «національне відродження» Закарпаття не знають школярі // <http://prozak.info/История/СНому-pro-vidrozhennya-Zakarpattya-ne-znayut-shkolyari> 29 травня 2015 р.
207. Фенич Володимир. Яким є Закарпаття ХХ століття у підручниках з історії // <http://prozak.info/История/Яким-є-Zakarpattya-XX-stolittya-u-pidruchnikah-z-istoriyi> 02 червня 2015 р.
208. Яковенко Наталя. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Видання друге, перероблене та розширене. – Київ: Критика, 2005. – 584 с.: іл.

209. A Laboratory of Transnational History. Ukraine and Recent Ukrainian Historiography / Edited by Georgiy Kasianov and Philipp Ther. – Budapest – New York: Central European University Press, 2009. – 319 p.
210. Hagen Mark von. Does Ukraine Have a History? // *Slavic Review*. – Vol. 54. – No 3. Autumn. – 1995. – P. 658–673.
211. Kappeler Andreas. *Kleine Geschichte der Ucraina*. – München: Verlag C. H. Beck, München, 1994.
212. Kasianov Georgiy. Rewriting or Rethinking? Contemporary Historiography and Nation-Building in Ukraine // *Dilemmas of State-Led Nation Building in Ukraine* / Eds.: Taras Kuzio, Paul D’Anieri. – Westport – Connecticut – London: Praeger, 2002. – P. 29–46.
213. Magocsi Paul Robert. *A History of Ukraine*. Toronto: University of Toronto Press – Seattle: University of Washington Press, 1996. – xxvi, 784 p., 42 maps, 19 tables.
214. Magocsi Paul Robert. *A History of Ukraine: The Land and Its Peoples*, Second, revised and expanded edition. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2010. – xxviii, 894 p., 46 maps, 23 tables.
215. Magocsi Paul Robert. *Galicja: A Multicultural Land* / Ed. Christopher Hann. – Toronto-Buffalo-London: University of Toronto Press, 2005. – 259 p., map., 5 illustrations.
216. Magocsi Paul Robert. *Ukraine: An Illustrated History*. Toronto – London: University of Toronto Press; Seattle: University of Washington Press, 2007. – x, 336 p., 46 maps, 16 tables, 310 illustrations.
217. Magocsi Paul Robert. *Ukrainian University Chairs in Europa and America* // *Glanz und Elend der Peripherie: 120 Jahre Universität Czernowitz*, Eds.: Ilona Slawinski and Joseph P. Strelka. – Bern, Berlin, Frankfurt a. M., New York, Paris, Vienna: Peter Lang / Österreichische Ost- und Südosteuropa-Institut, 1998. – S. 135–144.
218. Plokhyy Serhii. *The Gates of Europe: a History of Ukraine*. New York: Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2015. – 432 p.
219. Wilson Andrew. *The Ukrainians: Unexpected Nation*. – New Haven and London: Yale Nota Bene, Yale University Press, 2000.
220. Yekelchik Serhy. *Ukraine. Birth of a Modern Nation*. – Oxford University Press, 2007.

Вибрані періодичні видання

1. *Historians.in.ua* (Київ)
2. *Ruthenica* (Київ)
3. *Ейдос: Альманах теорії та історії історичної науки* (Київ)
4. *Історіографічні дослідження в Україні* (Київ)
5. *Історія в школах України* (Київ)
6. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання* (Київ)
7. *Ї: незалежний культурологічний часопис* (Львів)
8. *Критика* (Київ)
9. *Соціум. Альманах соціальної історії* (Київ)
10. *Схід-Захід. Історико-культурологічний збірник* (Харків)
11. *Україна модерна* (Київ-Львів)
12. *Український гуманітарний огляд* (Київ)

Інтернет-видання

1. Інститут історії України НАН (можна скачати: монографії; журнали: «Український історичний журнал», «Соціум. Альманах соціальної історії», «Ruthenica», «Історіографічні дослідження в Україні», «Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики»; є посилання на джерела та багато чого іншого) – <http://www.history.org.ua>
2. Міжнародний інтелектуальний часопис «Україна модерна» (на сайті вміщено всі номери «УМ», огляд нових книг та цікаві статті) – <http://www.uamoderna.com/>
3. Український гуманітарний огляд (сайт кафедри історії Києво-Могилянської академії. Зміст випусків – <http://history.ukma.kiev.ua/journals/uho>
4. Незалежний культурологічний часопис Ї (на сайті є багато джерел для дослідження сучасного стану суспільно-політичної та філософсько-культурної ситуації в українському соціумі, електронні версії часопису) – <http://www.ji-magazine.lviv.ua/>
5. «Схід-Захід: історико-культурологічний збірник» (добротне наукове періодичне видання) – http://keui.wordpress.com/shid_zahid/
6. Часопис та видавництво Критика (для вдумливого та інтелектуального читання) – <http://krytyka.com/>
7. <http://historians.in.ua/> – читати всім історикам обов'язково! Сучасні тенденції розвитку історичних досліджень, нові видання, монографії, рецензії, дискусії видатних вчених-істориків (і не тільки).

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 2,09. Зам. № 23. Наклад 100 прим.
Видавництво УжНУ «Говерла».
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18. E-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

*Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції –
Серія 3т № 32 від 31 травня 2006 року*